

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ЛЕКЦІЙ У ВИКЛАДАННІ КУРСУ «УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ»

Проблемна лекція є одним із активних методів аудиторної роботи із студентами. Вона починається з питань, з постановки проблеми, яку в процесі викладу матеріалу необхідно вирішити. За допомогою проблемної лекції забезпечується досягнення трьох дидактичних цілей:

- засвоєння студентами теоретичних знань;
- розвиток творчого мислення;
- формування пізнавальної зацікавленості змістом навчальної дисципліни і професійної мотивації майбутнього фахівця.

Успішність досягнення цілей проблемної лекції забезпечується взаємодією викладача і студентів. Основне завдання викладача полягає не тільки в передачі інформації, а й у розвитку наукових знань, у залученні студентів до об'єктивних протиріч та способів їх використання в практиці управління. Це формує мислення студентів, спонукає до активності в освоєнні дисципліни. Протягом проблемної лекції є можливість активно розвивати мислення студентів за рахунок створення викладачем проблемної ситуації перед тим, як надати подальшу інформацію про нове коло знань. Лекція будується таким чином, щоб обумовити появу запитання у свідомості студентів. Проблемна ситуація виникає тоді, коли у вихідних даних навчальної проблеми підкреслюються протиріччя. Для проблемного викладу відбирається найважливіші розділи програми дисципліни, які становлять основний концептуальний зміст і є найскладнішими для освоєння.

У процесі викладання дисципліни «Управління природокористування» для проблемного викладу відбираються питання, які стосуються специфіки формування механізму управління природокористуванням на глобальному, державному, регіональному та локальному рівні. Однією з важливих питань навчальної програми є засвоєння значення принципу субсидіарності, який враховує розмежування повноважень між центральними і регіональними органами влади.

У процесі проблемної лекції студентам пропонуються сконцентрувати увагу на можливих ситуаціях, які вимагатимуть

активних дій органів влади різного рівня, а саме дійовість, свободу дій, ефективність, однастайність, збереження певного рівня демократії та ін. Під час проблемної лекції пропонується для розгляду рівень вирішення екологічних ситуацій: а) екологічні проблеми в певному регіоні, які чинять вплив на транс прикордонне забруднення регіонів інших країн; б) проблеми глобального потепління на планеті; в) проблеми вичерпності певних видів ресурсів; г) вибір місця для розташування побутових та промислових відходів; д) стандарти на вміст забруднювальних речовин у викидах автомобілів та ін.

Отже, лекція стає проблемною за умови дотримання принципу проблемності, що висуває перед лектором два завдання: 1) провести відбір і дидактичну обробку змісту курсу в процесі підготовки до лекції; і 2) відповідне до змісту розгортання матеріалу безпосередньо на лекції, для оптимального засвоєння якого необхідний діалог між викладачем і студентами. Спілкування зі студентами будується таким чином, щоб підвести їх до самостійних висновків, зробити співучасниками процесу підготовки, пошуку та знаходження шляхів розв'язку протиріч, які обумовлені недосконалими системами управління природокористування на різних рівнях. При цьому викладачеві необхідно заздалегідь сформулювати проблемні питання, тобто такі, відповідь на які не міститься в попередніх знаннях студентів і які викликають певні інтелектуальні труднощі у студентів. Саме проблемні питання — це питання які містять у собі ще не розкрити проблему, сферу невідомого, нові знання. Для оволодіння цими знаннями необхідним є певні інтелектуальні дії, певний цілеспрямований процес мислення, до якого підводить викладач під час проблемної лекції. Проблемні питання доцільно поєднувати з інформаційними питаннями, що ставляться з метою використання знань, які уже набуті студентами під час вивчення дисциплін на попередніх курсах, і насамперед «Регіональної економіки», до програми якої увійшли питання економіки природокористування. За допомогою поєднання проблемних та інформаційних питань може враховувати і розвивати індивідуальні особливості кожного студента.

Методика проведення такого діалогу дає найкращі результати тоді, коли викладач входить у контакт із студентами як співбесідник, який ділиться своїми знаннями, визнаючи за студентом право на власну точку зору, і до певної міри зацікавлений у ньому. Такий підхід дозволяє проявитися істині як нового знання

шляхом доказовості аргументів і можливості обговорення різних точок зору на прийняття управлінських рішень.

Література

1. *Вербицкий А.А.* Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: Метод. пособие. — М.: Высшая школа, 1991.
2. *Маршев В.И., Лукаш Е.Н.* Методы активного обучения управления. — М.: Изд. МГУ, 1991.
3. *Зимняя И.А.* Педагогическая психология. — М.: Логос, 2000.

Краєвий О. Д., канд. геогр. наук, доц.
кафедри регіональної економіки

АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Одним із найважливіших завдань, які стоять перед навчальним процесом, є активізація самостійної роботи студентів. Адже загальновідомо, що навчити можна лише ту людину, яка хоче і прагне вчитися. При цьому навчальний процес повинен носити безперервний характер як для викладача, так і, в першу чергу, для студента. Тому головним завданням, яке стоїть перед викладачем, забезпечити не лише високу якість викладання своєї дисципліни, але й зробити все, щоб студент усвідомив обов'язкову необхідність самостійного ґрунтовного і глибокого опрацювання всіх тем дисципліни з використанням літературних джерел і не лише підручників, але й наукових статей, статистичного матеріалу, який можна отримати як із статистичних збірників, так і з ресурсів інтернету. Особливо це важливо під час вивчення дисципліни «Регіональна економіка», де аналізується економічний потенціал та стратегічні напрямки соціально-економічного розвитку регіонів різного таксономічного рангу — крупних економічних районів, АР Крим, адміністративних областей і районів, міст, селищ і сільських населених пунктів та України в цілому.

Основним завданням, яке стоїть перед викладачем у процесі навчання, є не лише вміння викласти і передати свої знання студентам, а навчити їх самостійно опрацювати науково-